

Адаптивна радіація — зміни в анатомії, фізіології і поведінці птахів, що виникають в процесі їхнього пристосування до проживання в різних географічних районах. Лежить в основі видоутворення, тобто походження двох або більше нових видів від загального предка.

Ареал — географічний простір, в межах якого проживає даний вид.

Асинхронне вилуплення — розтягнуте на протязі декількох днів з'явлення пташенят з яєць в кладці. Відбувається у випадках, коли птахи приступають до висиджування відразу після того, як відкладене перше яйце. В таких виводках пташенята помітно відрізняються за величиною і нерідко виживають лише найбільші.

Білок — складова частина яйця, що складається з білків і води.

Бінокулярний зір — можливість бачити об'єкт обома очима одночасно. Сови та інші птахи зі сплюснутим лицевим диском мають широку область бінокулярного зору.

Біом — великі природні зони з особливим кліматом і характерним рослинним та тваринним світом. Приклади біомів — трав'янисті рівнини, хвойні ліси, пустелі і тундра.

Виводковий тип розвитку — новонароджені пташенята покриті пухом, здатні рухатися і самостійно добувати їжу.

Виводок — пташенята, які вилупилися з однієї кладки.

Вид — велика кількість особин, що володіють високою ступінню схожості, здатних схрещуватися один з одним і давати потомство; основний підрозділ в систематиці тварин.

Видоутворення — еволюційний процес, в ході якого ізольовані популяції одного виду втрачають здібність до схрещування і тим самим перетворюються в різні види.

Висиджування (інкубація) — нагрівання яєць до температури, оптимальної для розвитку ембріонів.

Відволікаюча поведінка — поведінка дорослих птахів, що стараються відвернути увагу хижака від гнізда або виводку. Часто включає імітацію зламаного крила.

Всеїдні птахи — птахи, які споживають як рослинну, так і тваринну їжу.

Гніздовий паразитизм — спосіб розмноження птахів, при якому самка відкладає яйця в гнізда інших видів, залишаючи їм піклуватися про пташенят. Паразитуючі пташенята іноді викидають з гнізд яйця або пташенят своїх вихователів.

Гондвана □ — гіпотетичний материк, який, на думку багатьох учених, існував в палеозойській і мезозойській ерах в Південній півкулі Землі. В нього входили Австралія, Індія, Африка, Південна Америка і Антарктида.

Грудина — масивна сплюснена кістка, до якої приєднані ребра. У літаючих птахів на грудині є кіль, до якого прикріплені сильні літальні м'язи.

Демонстративна поведінка (демонстрації) — рухи, пози і особливості забарвлення, що використовуються як засіб спілкування з іншими особами. Містять різноманітну інформацію. Багато тварин виглядають екстравагантні і їхня поведінка різко відрізняється від щоденної.

Денні птахи — види птахів, активна життєдіяльність яких проходить виключно в денний

час.

Дзьоб — видима частина щелеп птахів, покрита роговою оболонкою. Верхню частину дзьоба називають наддзьобком, нижню — піддзьобком.

Дивергентна еволюція (дивергенція) — поступове накопичування відмінностей між близькими видами в ході їхнього пристосування до різних умов проживання.

ДНК — дезоксирибонуклеїнова кислота, високополі-мерна природна сполука, що міститься в ядрах клітин живих організмів. Носій генетичної інформації.

Дощовий тропічний ліс — область в екваторіальній смузі, в якій цілий рік спекотно і волого, тут випадає більше 2500 мм опадів. Цей біом — найбагатший за числом видів рослин і тварин.

Екзотичний вид — вид, чужий для даної території, випадково або навмисно заселений людиною.

Ембріон — рання стадія розвитку, що передує народженню або вилупленню. Розвиток ембріонів птахів проходить в яйці, поза материнським організмом.

Ендемік — вид, розташування якого обмежене даною територією. Наприклад, Ему є ендеміком Австралії.

Ефект розчинення — зменшення ймовірності для даної птахи стати об'єктом нападу хижака в багаточисельних скупченнях. Чим більша зграя або колонія, тим менший ризик для окремої особини.

Ехолокація — орієнтація в просторі за відбитим звуковим сигналом. Птахи використовують ехолокацію в умовах недостатньої освітленості, визначаючи своє місцезнаходження, уникаючи перешкод і розшукуючи їжу.

Залицяння — поведінка самців і самок птахів, на-правлена на приваблення шлюбного партнера.

Захисне забарвлення — особливості забарвлення оперення, що забезпечують маскування птахів на фоні типових для них місць проживання. Служить захистом від хижаків і допомагає добувати їжу.

Зигодактилія — тип влаштування лапи птахи, при якому два пальці обернені вперед і два — назад. Зустрічається у дятлів, зозуль і папуг. Добре пристосований для утримування об'єктів і маніпуляцій з ними.

Злітки — молоді птахи, що недавно покинули гніздо і оволоділи першими навиками польоту. Пташенята деяких птахів покидають гнізда, не вміючи літати.

Інтродуковані види — види, які раніше були відсутніми в даному регіоні, але переселені туди людиною.

Кератин — білок, з якого складається пір'я.

Кіль — плоский виріст на грудині, що служить місцем прикріплення літальних м'язів.

Кладка — яйця, відкладені самкою.

Клас — великий підрозділ тваринного світу. Всі птахи відносяться до одного класу з

латинською назвою *Aves*.

Клептопаразитизм — відбирання їжі у інших особин.

Колоніальне гніздування — спільне гніздування птахів в багаточисельних скупченнях високої густини, в яких поселяється один або декілька видів (змішані колонії).

Конвергентна еволюція — набуття однакових ознак різними видами, які не є близькими родичами, в ході пристосування до схожих умов проживання.

Кочування — нерегулярні переміщення птахів в пошуках їжі або води. Відстань, напрям і час переміщень змінюється довільним чином у відповідності з обставинами.

Линька — періодична зміна оперення. Звичайно відбувається у визначений час року.

М'язовий шлунок — оснащена сильною мускулатурою частина травного тракту птахів, еквівалентна шлунку ссавців. Іноді містить дрібні камінці, які допомагають подрібнювати їжу.

Міграції — регулярні сезонні перельоти птахів між районами зимівлі і гніздування. Багато птахів мігрують на великі відстані в пошуках умов, сприятливих для годівлі або розмноження.

Моногамія — система шлюбних відносин, при якій самець і самка вступають в довгостроковий союз і разом піклуються про потомство.

Морфа — варіант забарвлення особин даного виду в складі популяції.

Навантаження на крило — відношення маси тіла птахи до загальної площі поверхні її крил.

Неотропічна область — зоогеографічна область, що включає всю Південну і Центральну Америку.

Ніша (екологічна) — положення виду в складі даної природної спільноти.

Новий Світ — Північна і Південна Америка.

Оборонна поведінка — поведінка птахів, яка забезпечує захист від хижаків. Включає активну оборону, відвернення уваги хижака, використання різних способів маскування.

Океан — найбільший за територією біом. Чисельність організмів залежить від глибини, освітленості, температури і концентрації поживних речовин.

Опахало — частина пера, що відходить від центрального стержня.

Оперення — пір'я на тілі птахи.

Осілі птахи — птахи, які з року в рік проживають на одному і тому ж місці.

Оціпеніння (сплячка) — глибоке сповільнення всіх життєдіяльних процесів в організмі. Деякі птахи впадають в оціпеніння, щоб пережити несприятливі умови — недостаток їжі або похолодання.

Переливчасте (мінливе) забарвлення — зміна кольору оперення при зміні кута падіння світла. Забезпечується особливими структурами на поверхні пір'їн, які відбивають світло.

Перелітні птахи — птахи, які здійснюють сезони перельоти між районами гніздування і зимівлі.

Периферійний зір — здатність бачити по сторонах при спрямованих вперед зіницях.

Пігмент — фарбувальна речовина, яка надає певний колір шкірі і пір'ю птахів.

Пір'я — рогове утворення шкіри, що покриває тіло птахи (оперення). Складається з кератину. В пір'їні є центральний стержень з двома опахалами.

Пісня — акустичний сигнал, призначений для приваблення шлюбних партнерів, позначення території або відлякування суперників. Співати можуть не всі птахи.

Повітряні мішки — еластичні порожнини всередині тіла птахи, здатні наповнюватися повітрям. Частина дихальної системи.

Поліандрія — шлюбні відносини, при яких самка спарюється з декількома самцями.

Полігамія — шлюбні відносини, при яких одна особина спарюється з декількома особинами протилежної статі.

Полігінія — шлюбні відносини, при яких самець спарюється з декількома самками.

Помірний пояс — кліматичний пояс з відносно теплим літом і холодною зимою. Розташований між тропіками і полярними районами.

Пустеля — дуже суха область з надзвичайно мізерною рослинністю.

Рамфотека — рогова оболонка дзьобу птахів.

Редукція — еволюція частини тіла, яка втратила своє значення. Включає зменшення розмірів і спрощення будови. Редукції піддались крила безкілевих птахів.

Різноманіття птахів — число різних видів птахів, що проживають в даній географічній області.

Розповсюдження (див. ареал) — область проживання птахів даного виду.

Ряд — великий таксономічний підрозділ, частина класифікації. Ряд входить в склад класу і містить одне або декілька сімейств.

Савана — відкрита трав'яниста рівнина з поодинокими деревами. Савани найбільш широко розповсюджені в районах із субтропічним кліматом.

Стайність — об'єднання птахів з іншими особами.

Старий Світ — Євразія, Африка, Австралія і Океанія.

Статевий диморфізм — відмінності між самцями і самками одного виду за розмірами тіла або забарвленням оперення.

Степ — безлісий простір, покритий трав'янистою рослинністю. Розташовується переважно в помірній зоні. В Північній Америці їх називають преріями, в Південній — пампасами.

Стержень — центральна частина пера, яка несе опахала.

Стравохід — частина травного тракту, по якій їжа проходить з дзьоба в шлунок.

Субантарктика — океанічні акваторії і острови, що лежать на північ від Антарктиди.

Тайга — обширні хвойні ліси, характерні для районів Північної півкулі з довгими холодними сніжними зимами.

Таксономія (систематика) — наука про класифікацію живих організмів в залежності від їхньої схожості і спільності походження.

Територія — простір, який птаха захищає від особин свого виду (іноді і від інших видів). Звичайно містить всі необхідні умови і ресурси: їжу, місця для гніздування і ночівлі.

Термік — потік повітря, який піднімається вертикально вгору. Використовується деякими птахами для набору висоти в планувальному польоті з ціллю економії енергії.

Токовище — місце збору самців для токування, приваблення самок і спарювання. Поведінка і вокалізація, розраховані на приваблення самок.

Трахея — хрящова трубка, по якій повітря з дзьоба проходить до легень.

Тривожні сигнали — голосні, звичайно прості за своєю структурою акустичні сигнали, які попереджають особин свого виду або інших птахів про небезпеку.

Тропіки — території поблизу екватора з теплим кліматом протягом цілого року.

Тундра — холодні безлісі простори поблизу Полярного кола або в високогір'ях.

Філогенія — історія еволюції визначеної групи птахів, що походять від спільного предка.

Філопатрія — прив'язаність птахів до місця народження або до місця постійного гніздування. Багато перелітних птахів виводять пташенят на одному й тому ж самому місці з року в рік.

Яйце — покрите твердою шкаралупою вмістилище для ембріону і необхідних йому поживних речовин, що містяться в жовтку, оточеним оболонкою з білку. Шкаралупа пронизана багатьма порами, які забезпечують газообмін.

Яйцевий зуб — загострений виріст, утворений відкладеннями кальцію, на кінчику дзьоба ембріона птахи. Використовується при вилупленні в якості інструменту для руйнування шкаралупи.

Ясла — група молодих птахів, не здатних поки харчуватися і захищатися самостійно. Звичайно за яслами постійно доглядають дорослі птахи.